УДК 811.111+811.133.1'373.7:81'42
Хавкіна О.М.[1], Дорофєєва С.Є.[2]
[1] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ГФ-315м НУ «Запорізька політехніка»

ГАСТРОНОМІЧНА МЕТАФОРИКА У ФРАЗЕОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ: ЗІСТАВНИЙ І ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ

О.М. Хавкіна, С.Є. Дорофєєва

Гастрономічна лексика відіграє важливу роль у семантичній та культурній репрезентації національної кухні. Метафоризовані гастрономічні одиниці є невід'ємним компонентом мовної культури, оскільки поєднують буквальний образ їжі з переносними значеннями, які відображають риси характеру, емоції та почуття, вподобання, соціальні ролі або культурні цінності.

Спираючись на сучасні лінгвістичні дослідження, доцільно виокремити основні семантичні категорії гастрономічних метафор в англійській та французькій мовах, зокрема: 1) матеріальний добробут, соціальний статус, досягнення (***bring home the bacon*** – *avoir du bacon*; ***be a big cheese*** – *être une huile*; ***the icing on the cake*** – *mettre du beurre dans les épinards*); 2) складні ситуації та труднощі (***be in a pickle*** – *avoir un os dans le baloney*; ***have your cake and eat it too*** – *vouler le beurre et l'argent du beurre*); 3) легкість і простота дії (***as easy as pie*** – *être bête comme chou*); 4) характер та особистість (***be salt of the earth*** – *être une bonne pomme*; ***be a bad apple*** – *être la pomme pourrie*); 5) вираження індивідуальних преференцій (***it is not my cup of tea*** – *ce n'est pas ma tasse de thé*).

Окрему категорію становлять гастрономічні метафори, які позначають наступні емоції, почуття та фізичний стан: 1) сум (***cry over spilled milk*** – *pleurer sur le lait renversé*); 2) спокій і розсудливість (***be cool as a cucumber*** – *être frais comme un concombre*); 3) бадьорість та енергійність (***be full of beans*** – *avoir la frite*).

Ще одну категорію формують фразеологізми, що описують такі характеристики зовнішності: 1) високий зріст (***beanpole*** – *grande asperge*); 2) надмірну вагу (***have a potbelly*** – *avoir de la brioche*); 3) почервоніння від сорому чи злості (***as red as a beetroot*** – *être rouge comme une tomate*); 4) наявність сивини (***pepper and salt*** – *poivre et sel*); 5) мати схожі риси (***be like two peas in a pod*** – *être comme deux pois dans une même cosse*) [1; 2; 3, с. 303–319; 4; 5].

Значна кількість фразеологічних гастронімів в обох мовах базується на універсальних гастрономічних образах, зрозумілих представникам обох мовних спільнот: 1) ***bring home the bacon*** – *avoir du bacon* (*bacon* як поживна їжа, символ матеріального забезпечення); 2) ***be a bad apple*** – *être la pomme pourrie* (образ зіпсованого яблука як символ негативного впливу); 3) ***be cool as a cucumber*** – *être frais comme un concombre* (метафоричне перенесення ознаки «прохолодності» на емоційний стан спокою і самовладання); 4) ***be as red as a beetroot*** – *être rouge comme une tomate* (попри використання різних лексем, спільною є колірна основа метафори – червоний як маркер почервоніння обличчя).

Отже, англійська кулінарна фразеологія є більш образною та гнучкою, тоді як французька – прагматичнішою, буквальнішою та більш фіксованою, попри спільність семантики. У граматичному плані англійські гастрономічні фразеологізми характеризуються більшою варіативністю, тоді як французькі – вищим ступенем усталеності. Спільним є використання іменникових (***a bad apple*** – *la pomme pourrie*) та порівняльних конструкцій (***as red as a beetroot*** – *rouge comme une tomate*). Таким чином, проаналізовані фразеологізми мають спільну семантико-асоціативну основу, але відрізняються стилістичною та граматичною реалізацією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. 20 Food Idioms in Everyday English. *BoldVoice*. URL: https://boldvoice.com/blog/food-idioms (date of access: 27.03.2026).

2. 40 Food Idioms Explained with Examples. *LearnEnglishWeekly*. URL: https://learnenglishweekly.com/vocabulary/ food-idioms-english (date of access: 26.03.2026).

3. Gutiérrez L. English is not easy. Kharkiv : Vivat, 2023. 333 p.

4. Liste d'idiotismes gastronomiques en français. *Wikipédia*. URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Liste_d%27idiotismes_gastronomiques_en_français (date of access: 24.03.2026).

5. Manfull S. It's All about Food: French Idioms Inspired by Food. *Provence Wine Zine*. URL: https://www.provencewinezine.com (date of access: 26.03.2026).